

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасы Конституциясы күніне арналған
«КОНСТИТУЦИЯ: ҚҰҚЫҚ ҮСТЕМДІЛІГІНІҢ, АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМ МЕН
ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ»
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
29 тамыз 2018 жыл, Астана қ.

МАТЕРИАЛЫ
Международной научно-практической конференции
«КОНСТИТУЦИЯ: ВОПЛОЩЕНИЕ ЦЕННОСТЕЙ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА,
ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА И СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА»
посвященная Дню Конституции Республики Казахстан
29 августа 2018 года, г. Астана

MATERIALS
International scientific-practical conference
«THE CONSTITUTION: THE EMBODIMENT OF THE VALUES OF THE RULE
OF LAW, CIVIL SOCIETY, AND THE MODERN STATE»
Devoted to Constitution Day of the Republic of Kazakhstan
August 29, 2018, Astana

**ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67. 4000.1
К18**

Редакциялық алқа:

**Амандықова С.К., Өмірзақов П.К., Хайрмуханмедов Н.И., Тлепина Ш.В.,
Мукашева А.А., Сембекова Б.Р., Жуманова М.Х.**

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми практикалық конференция материалдарының жинағы (29 тамыз 2018 жыл). Жалпы редакциясын басқарғандар: И.И. Рогов, А.О. Шәкіров, Е.Б.Сыздықов. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2018. – 394 б.

ISBN 978-9965-31-953-2

Қазақстан Республикасының Конституциясы күніне арналған «Конституция және қоғам мен мемлекеттің жаңғыруы» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының жинағы қоғамды және мемлекетті жаңғыртудың теориялық және құқықтық аспектілері, азаматтық және қылмыстық-процессуалдық заңнаманы реформалау, сондай-ақ халықаралық стандарттарды енгізу, Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасындағы құқықтар туралы ғылыми мақалаларды қамтиды. Жинақ заңгер-мамандарға және кең қауымға арналған. Барлық материалдар авторлардың баяндауында жарияланды.

В Сборник материалов международной научно-практической конференции «Конституция и модернизация общества и государства», посвященной Дню Конституции Республики Казахстан, включены научные статьи по вопросам теоретико-правовых аспектов модернизации общества и государства, реформирования гражданского и уголовно-процессуального законодательства, а также имплементации норм международного права в действующее право РК. Сборник рассчитан на специалистов-юристов и широкий круг общественности. Все материалы опубликованы в изложении авторов.

The collected materials of international scientific-practical conference: «Constitution-the basis of dynamic and stable development of the society and the state», devoted to the Day of Constitution of Republic Kazakhstan the greetings and reports of leadership of state bodies of Kazakhstan, bodies of the constitutional control, ombudsmen, judges of the constitutional courts and correspondent bodies of the number of foreign countries, eminent home and foreign scientists –lawyers are included. The collected materials are designed for experts –lawyers and broad sections of the public. All the materials are published in the exposition of the authors.

**ISBN 978-9965-31-953-2
ӘОЖ 342(063)
КБЖ 67.400.1**

©ЕНУ имени Л.Н.Гумилева, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНОЕ ЗАСЕДАНИЕ

Marco Gregg	A Euro model for the tobin tax: the (tossible) impac to the new tax on the European Financial Market (and on the non eu investors)	9
Онгарбаев Е.А.	Об изменениях и дополнениях в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам религиозной деятельности и религиозных объединений	13
Тхабисимова Л.А.	О некоторых аспектах понимания конституционной ответственности в решениях конституционного суда Российской Федерации	17
Кванина В.В.	Конституционно-правовые основы отраслевых принципов предпринимательского права России и Казахстана	20
Букалерова Л.А. Остроушко А.В.	К вопросу о коррупции в системе образования в России	23

СЕКЦИЯ 1

ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И РАЗВИТИЕ ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА В ЦЕННОСТЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОСУДАРСТВА

Амандыкова С.К. Есентемирова А.М. Аничкин Е.С.	Некоторые проблемы и перспективы высшего образования в Казахстане	27
Абдрасулов Е.Б.	Конституционное право Российской Федерации и стран Центральной Азии: факторы общности	36
Нурпеисов Е.К.	Судебная власть и ее роль в обеспечении конституционной законности.	40
Капсалямова С.С. Абуов А.А.	Конституция и развитие гражданского общества в Казахстане	43
Амандыкова С.К. Калмаганбетова Д.Б.	Некоторые вопросы повышения правовой культуры государственных служащих Республики Казахстан	47
Кусаинова Л.И. Айтбай Ж. А.	Правовые основы положения политических партий в Республике Казахстан	51
Громова Е.А.	Правовое регулирование защиты прав потребителей финансовых услуг в Казахстан	54
Ибрагимов.Ж.И.	Государственно-частное партнерство в условиях цифровой реальности: сравнительно-правовой анализ законодательства России и Казахстана	60
Кусаинова Л.И. Смагулова А.С.	Конституция құқық үстемдігінің кепілі	63
Сарсенова С.Н.	Вопросы возрождения обычных правовых норм в современной системе гражданского права	68
Гезердава С.И.	Актуальные вопросы институциональных реформ области высшего образования Казахстана	72
	Конституционное измерение характеристик гражданского общества (сравнительно-правовой анализ)	76

Иванова Ж.Б.	Конституционно-правовая охрана объектов культурного наследия как воплощение традиционных духовно-нравственных ценностей народа	82
Спиридонова А.В.	Конституционный принцип свободы предпринимательской деятельности и его ограничение антимонопольным законодательством	84
Калмаганбетова Д.Б.	Правовое регулирование участия политических партий в выборном процессе Республики Казахстан	87
Хайрмуханмедов Н.И.	Егемендік ұғымының теориялық-құқықтық негіздері	90
Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Смағұлов А.А. Османова Д.Б. Абдикаликов К.Б. Әлмұхамбетов Ж.Н.	Дәстүрлі құқықтағы ар-намысты қорғаудың өзіне тән ерекшеліктері	94
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Оценка современной системы высшего образования Республики Казахстан	98
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Казакстан Республикасындағы кәсіптік одақтар қызметінің конституциялық-құқықтық жағдайы	102
Жамбаев Е.С. Сапарбекова Б. Е.	Қоғамдық келісім және саяси тұрақтылық – конституциялық құндылықтың мазмұны және оны қамтамасыз ету құралдары.	105
Ибрагимов Ж.И. Бұлақбаев М.Б. Сәулен Нұржан	Есеп беруші мемлекетті қалыптастырудағы мемлекеттік қызметшілердің құқықтық санасының ролі ролі	108
Хайрмуханмедов Н.И.	Қазақстан Республикасында жоғарғы білім беру барысындағы өзекті мәселелер	114
Алимпиева Т.Г.	Еуропалық жоғары оқу орнынан кейінгі білім және ғылыми зерттеулер кеңістігінің ерекшелігі	116
Капсалямова С.С. Зейдин К.Б.	Конституционные основы общественного согласия и политической стабильности Республики Казахстан	123
Женисов С.К. Мысыр Олжас Сеилханов Ж.Д.	Омбудсмен институтының конституциялық-құқықтық негіздері	125
Мырзатаев Н.Д.	Ата заңымыз тарихи-мәдени мұра нысандарын қорғау, сақтау және пайдаланудағы негізгі қайнар көзі ретінде	129
Weisbekova G.K.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	131
Нурутдинова А.Ж.	Цифрлы технологияларды енгізу процесіндегі жоғары білім беру жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері	134
Kussainov A.A.	The concretization of legal norms in court holding (theory and practice)	136
Наурызбаев Е.А. Глеубердина У.Т. Женисов С.К. Мысыр Олжас Смағұлова А.С. Кусайнова Л.И. Роза Өміртай	Проблемы совершенствования правовой охраны окружающей среды на военных и оборонных объектах Республики Казахстан	138
	Bologna process as a basis of transformation of higher education institutions in non-commercial joint stock companies (experience of the baltic states)	141
	Мемлекеттік басқару жүйесіндегі конституцияның маңыздылығы	144
	Конституциялық реформалар аясындағы мемлекеттік билік тармақтарының өкілеттіктері	148
	Договор личного найма в обычном праве	150
	Конституция – елдігіміздің айнасы	153

Бердыбаев Е.М.	Қоғамдағы құқықтық сананың қалыптасу бағыттары.	155
Махов А.Р	К вопросу о совершенствовании конституционной ответственности глав субъектов зарубежных федераций	157
Саулен Нуржан	Местные исполнительные органы власти Казахстана: организация, деятельность и полномочия	164
Бабаян Р.А.	Информационная безопасность как неотъемлемая часть системы национальной безопасности Российской Федерации на современном этапе	168
Мырзатаева Р.Д.	Бастауыш сынып оқушыларының тілдік сауаттылығы: әдістемедегі инновациялар	171
Ораз Рсай	Қазақстандағы әйел құқықтарының құқықтық теориялық аспектілері	174
Рябова Т. В	Правовые позиции органа судебного конституционного контроля Республики Армения	177
Нугыманов Е.	Конституция қоғамдық тұрақтылықты сақтау мен нығайтуының кепілі	179
Сапарбекова Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресудің әлімдік тәжірибесі	181
Мырзатаев Н.Д.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Гастаев Н.Б.	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың шетелдік тәжірибесі	187
Цой К.Р.	Анализ законодательства в сфере образования для детей с особыми образовательными потребностями	189
Макоев Т.В.	Конституционные основы многопартийности в современной России	194
Садуақасов А.А	Мемлекеттік билік бөлінісінің принциптері және қр-ның конституциясына бектілуі	197
Зейнелгаби Адиль Омарова Э.Б.	Правовое регулирование вопросов социального обеспечения в Республике Казахстан	199

СЕКЦИЯ 2 КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ ГРАЖДАНСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ

Өмірзақов П.Қ	Корпоративтік құқықтың дамуының конституциялық негіздері	203
Абдирайымова А. докторант	К вопросу о государственном регулировании продовольственной безопасности в Республике Казахстан	205
Бексултанова Р.Т., Калтаева А.Т.	Доступ к правосудию как принцип правового государства	209
Жаркенова С.Б.	Некоторые актуальные вопросы совершенствования трудового законодательства Республики Казахстан	212
Жусипова Б.А., Омарова Э.Б.	Еуразиялық Экономикалық Одақ мүше елдердің жер қатынастары субъектілерінің құқықтық жағдайы	218
Нурғалиева Е.Н.	Правовая защита социально-уязвимых слоев населения	221
Нурмагамбетов А.М.	Некоторые вопросы становления конституционализма в Республике Казахстан	225
Нурмагамбетов А.М.	О некоторых новеллах современного трудового законодательства Республики Казахстан	228
Нурмагамбетов А.М.	О предмете международного трудового права	231
Нурмагамбетов А.А.	Добросовестность, разумность и справедливость	235

докторант Омарова Э.Б., Бердиярова Ж.С. Омарова Э.Б., Жусипова Б.А. Палымбетов Н.Ш. докторант Хасенов М.Х.	как оценочные понятия гражданского права Охрана труда по действующему трудовому законодательству Конституционно правовые основы Жұмыспен қамтудың типтік емес нысандарының заңды мәні Влияние новых технологий на развитие гражданского права: вызовы XXI века	239 242 246
Марат Н.М.	Қазақстан Республикасында концессиялық қатынастардың құқықтық реттелуі	252
Карибаева А.К.	Основные направления определения гражданско-правовой ответственности за коррупционные правонарушения в Республике Казахстан	258
Кожаметова С.Г.	Особенности правового статуса различных видов субъектов предпринимательства	262
Сақтағанова И.С., Аябековам.Н.	Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қол жетімді ортадағы құқықтары: тәжірибелері, мәселелер және оны шешу жолдары	266
Абдраимов Е. Палымбетова М.	Апелляциялық сатыдағы соттың өкілеттігі Жерге меншік иелері мен жер пайдаланушылардың құқығын шектеудің құқықтық мәселелері	275 277
Сактаганова А.	Қазақстан Республикасының халықты әлеуметтік қорғау саясаты	280
Тоғжанова Ж.	Ювеналды әділет – кәмелетке толмағандар құқықтарын қорғау кепілі	283
Жүмекен Н.	Қазақстан Республикасындағы инвестициялық саясатты жүзеге асыру және қр заңнамасына сәйкес реттеу	285
Сактаганова А.	Медициналық сақтандыруды дамытудың шетелдік тәжірибесі - азаматтардың мүдделерін қорғаудың нысаны	288
Абдраимов Е. Сактаганова А.	Сот билігінің конституциялық негіздері Қазақстандағы арбитраж (аралық) соттың қалыптасуы және дамуы	291 294
Сақтағанова И.С., Аябекова М.Н. Темиржанова А., Жолимова А., Болатбекова И. Қожахметова Д.С.	Мүгедектердің құқықтарын қорғаудың халықаралық- құқықтық негіздері Правовой механизм защиты прав человека (на примере построения финансовых пирамид)	298 305
Сақтағанова И.С., Жанжігітова Ж.А. Марленқызы А.	Совершенствование правовых механизмов ипотечного кредитования в Республике Казахстан Жаңа заманғы экономикалық қоғамдағы отбасылық бизнесті дамытудың кейбір мәселелері Атқарушылық іс жүргізу құқықтық институтының дамуы және келешегі	308 314 318
Айбасов А. Аманғалиева А.	Сақтандырудың даму тарихы Шет мемлекеттердегі баламалы немесе аналогиялық құқықтық институттар	325 331
Калтаева А.Т.	Конституция-қоғам мен мемлекет дамуының динамикалық және тұрақты негізі	338

СЕКЦИЯ 3
ВОПЛОЩЕНИЕ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В УГОЛОВНОЙ ПОЛИТИКЕ

РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Ахпанов А.Н., Келигова Х.Ю.	Ошибки в свидетельских показаниях	341
Ахпанов А.Н., Турсын А.М.	Вопросы обеспечения электронного перевода В современном уголовном процессе	345
Скаков А.Б.	Обеспечение прав испытуемых в условиях пробации	349
Сембекова Б.Р.	Антикриминальная безопасность личности в системе противодействия терроризму и экстремизму	355
Канаев А. С Амиргалиев А.А.	О некоторых вопросах контрразведывательной деятельности в Республике Казахстан	358
Дук Ю.И.	Соблюдение принципов верховенства права в борьбе с региональной преступностью.	362
Кабакова О.В.	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	364
Баймолдина С. М.	Уголовная ответственность за преступления, совершаемые в информационных системах в Республике Казахстан	369
Муратханова М.Б., Мұқаметқазинов А.С.	Халықаралық деңгейде және шетелдерде	372
Ашимова Э. А.	Жасөспірімдерді өзін - өзі өлтіруге дейін жеткізуге итермелейтін себептер	376
Ашимова Э. А., Абулкаирова А. М. Даурембеков Е.К.	Пайдакүнемдік қылмыстарының алдын алу шаралары	382
	Правовые аспекты избрания меры пресечения в виде содержания под стражей в отношении женщин подозреваемых и обвиняемых в акте терроризма	385
Балгынтаев А.О., Енсебаева А.Р. Досанов М.У.	Вопросы социального обеспечения судей	389
	О вопросах совершенствования Казахстанского уголовного законодательства по борьбе с мошенничеством	391
Салпеков А. С.	Правовые гарантии и проблемы обеспечения независимости судей в Республике Казахстан	394
Сеилханов Ж.Д.	Экономикалық контрабанда: қоғамдық қауіптілігі және жауаптылық мәселелері	398
Тулепенов Ж. К. Кубенова Ш.А.	Қылмыстық жауаптылықтан босатудың кейбір негіздері	400
	Уголовная ответственность за вовлечение совершеннолетних в совершение уголовных правонарушений в Республике Казахстан	404
Бегеев Т. Б.	Особенности проявления экстремизма и терроризма в обществе	407
Аширбекова К. Б. Дуисова А.М.	Систематизация судебного приговора	411
	Права и свободы человека в Казахстане, как система ценностей правового государства	413
Кулбаева М. М.	Понятие и эффективность уголовно-правового воздействия на врачебную ошибку	418

СЕКЦИЯ 4

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕАЛИЗАЦИИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА И ГРАЖДАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Сарсембаев М.А.	Казахстанские и международные суды в решении международно-правовых проблем (на примере проблем международного транспорта и транзита)	422
------------------------	--	-----

Тлепина Ш.В.	Периодизация истории международного права	425
Акпарова Р. Н.	Международные стандарты и законодательство Республики Казахстан о правовом значении актов органов уголовного преследования и судов иностранных государств	431
Алпысбаева Ю. А.	Актуальные проблемы обеспечения свободы передвижения товаров в рамках евразийского экономического союза	441
Алшинбаев И. Ф.	Международно-правовое регулирование биологической безопасности на космических объектах	443
Есенбаева Г. С.	Международно-правовые проблемы режима контроля за ракетными технологиями	446
Жаксыгельдинов Л. Д.	Определение правосубъектности транснациональных корпораций в теории международного права	449
Жунусбекова А. Ж.	Халықаралық құқықтағы халықаралық шарттардың маңыздылығы	452
Искакова Ж. Т.	Еаэс и вто: взаимодействие двух правопорядков	456
Кабакова О.В	Конституционные обязанности молодежи Российской Федерации как воплощение верховенства права в условиях построения гражданского общества	458
Қаражан Б. С.	Международно-правовое сотрудничество стран центральной азии в условиях региональной интеграции	463
Костяная Ю. С.	Конституционное право человека и гражданина на информацию в Республике Казахстан.	466
Сатова А. С	Энергетическое сотрудничество в рамках еаэс как инструмент глобализации.	468
Сарсембаев М.А.	Проблемы транзита В Казахстанском законодательстве и международном праве	470
Сейдеш Б. Б.	Конституция – мемлекеттің тұрақтылығы мен ұлттық құндылықтарды сақтау кепілі ретінде	475
Сулейманова И. И.	Халықаралық құқық принциптері мен нормаларына сәйкес қылмыстық заңнаманы дамыту жолдары	483
Панов С.К.	Универсальный периодический обзор как уникальный механизм универсальной правозащитной системы	485
Хамидулина М. Б.	Вопросы международно-правовой защиты авторских и смежных прав	487
Шналина А. А.	Техническое регулирование как механизм защиты потребителей. Безопасность игрушек.	491
Sartayev A.K.	“Kazakhstan in the age of independence (some problems of international treaties realization)”	493

Қытай коммунистік партиясы ресми деңгейде КСРО тәжірибесін ескере отырып саны аз халықтарға қатысты партиялық бағыттың келесі қағидаларын бекітті: 1 – барлық ұлттардың теңдігі; 2 – саны аз халықтар тұратын автономды аудандарды құру; 3 – ұлттық аудандардың экономикасы мен мәдениетін дамыту; 4 – ұлттық кадрлардың білім деңгейін және дайындығын арттыру; 5 – саны аз халықтардың мәдениетін, тілін, дәстүрлерін және діни нанымдарын құрметтеу және сақтау. Бірақ ұлттық тұжырымдаманың мәні бұрынғыдай қала берген қоғамды Қытай тарихи «бірыңғай көп ұлтты мемлекет» ретінде қалыптасқанына және қытай ұлты "суперэтнос" екеніне сендіру. Бүгінгі таңда Қытайда 56 ұлттар мен этностар бар. статистика мәліметтеріне сәйкес 2000 ж. азшыл ұлттар негізгі ұлттарға ханьдықтарға қарағанда 8,41% құраған [12]. Бұл орайда ханьдықтардың тарихи отанына Орталық Қытай да кіреді.

Азшыл ұлттардың ішінен 22 ұлт азшыл ұлттарға жатады (ол саны 100 мыңнан астам ұлттар). Тарихи қалыптасқандай, азшыл ұлттар мемлекеттің шет жақтарында, инфрақұрылымы аз дамыған жерлерде тұрады. Аз халықтардың жиынтықталып тұратын ерекше аудандар қалыптасып, дербес провинциялар ретіндегі автономиялар құрылды. Осындай ерекше аудандарға Тибеттік автономды провинция, Ішкі Монғолия автономды округы (провинция мәртебесімен). Синцзян автономды округы және т.б. жатады.

Жалпы алғанда, азшыл ұлттарға қатысты саясат осы халықтардың экономикалық және мәдени дамуын жеделдетуге, ұлттық аудандарды дамыған провинциялар деңгейіне дейін жеткізуге бағытталған. Ол ұлтты біріктіріп, мүмкін болатын сепаратистік акциялардың алдын алуы тиіс. Бұл жағдайда саны аз халықтардың этностық өзін-өзі тануы маңызды емес болып азшыл ұлттар біртіндеп ассимиляцияға ұшырайды.

Қазақстандық ұлттық саясатқа келетін болсақ, біздің мемлекетімізде әрбір ұлттың және этностың даму құқығы мойындалып, олардың тілін, дінін, дәстүрін, әдетін сақтап қалу үшін барлық жағдай жасалып отыр. Біздің мемлекетімізде ассимиляцияға жол берілмейді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

1. Конституция Итальянской Республики / Пер. с итал. Л. П. Гринберга // Конституции государств Европейского Союза / Под общ. ред. Л. А. Окунькова. – М.: Издательская группа ИНФРА-М–НОРМА, 1997. – С. 423–450.
2. Конституция Индии 1950 г.
3. Словакия Республикасының 1992 жылғы Конституциясы
4. Чехия 1991 жылғы негізгі құқықтар және бостандықтар Хартиясы.
5. Конституция Республики Коми от 17 февраля 1994 г. (с изменениями и дополнениями)
6. Доклад о результатах и основных направлениях деятельности министерства национальной политики Республики Коми 2009-2013гг. Утвержден приказом Министерства национальной политики Республики Коми от 14 декабря 2010г. № 398-од

КОНСТИТУЦИЯ-ҚОҒАМ МЕН МЕМЛЕКЕТ ДАМУЫНЫҢ ДИНАМИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ТҰРАҚТЫ НЕГІЗІ

Калтаева А.Т.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

*Азаматтық және экологиялық құқық кафедрасының аға оқытушысы, құқықтану магистрі
artmanai-75@yandex.ru*

Тәуелсіз ел болып жарияланғаннан кейінгі ең айтулы оқиғалардың бірі болып сірә біртұтас Қазақстан елінің өз Конституциясының жарияланғандығы саналатын шығар. Өйткені халықтың Ата заңы саналатын Конституция дербестіктің, еркіндіктің, әділеттілік пен келісімділіктің нышаны, ол тәртіп пен теңдіктің белгісі, ұлттық бостандығымыздың ең жарқын көрінісі. Конституция болашақ Қазақстанның құқықтық іргетасы, адам және адамзат құқықтарының кепілі болады. Егемендікке Ең жоғары заңдық күші бар Қазақстан Республикасының Конституциясы, Республикадағы қолданылатын және қалыптасып жатқан құқық жүйесінің нормативтік бастауы бола тұра, қоғамдық және мемлекеттік құрылыстың маңызды жақтарын реттейді. Мемлекеттің тұрақты саяси-әлеуметтік, экономикалық дамуы

оның Конституциясымен тығыз байланысты екені белгілі. 1995 жылы 30 тамызда жалпы халықтық референдумда қабылдануына дейін Ата заңымыз көптеген құқықтық талдау және сараптаудан өтті. Конституциямыздың I бөлімінің 1-бабының 1-тармағында: «Қазақстан Республикасы өзін демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде орнықтырады, оның ең қымбат қазынасы - адам және адамның өмірі, құқықтары мен бостандықтары» делінген. Қазақстан мемлекетінің азаматтарының өмірін, құқықтары мен бостандықтарын ең қымбат қазынасы деп тануы мемлекеттің адамға үнемі қамқорлық көрсетіп, адам қалыпты өмір сүруі үшін оған қажетті барлық жағдайды жасайтынын, оның денсаулығын сақтау үшін шаралар қабылдайтынын, мемлекет адамның өмірін қолсұғушылықтан қорғайтынын білдіреді. Сондықтан да Конституциямыздың II бөлімінде адам және азаматтарының құқықтары мен бостандықтары бекіткен болатын. Қазіргі таңдағы дамып келе жатқан Қазақстан қоғамында адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау қоғамдағы тоқталмайтын күрес нәтижесінде үнемі кеңейтіліп, тереңдетіліп отырғанын байқауға болады.[1].

Сондай жан-жақты талдаудан кейін, Қазақстан Республикасының Конституциясының бірінші бабының екінші тармағына мынадай норма енгізілген болатын: «Республика қызметінің түбегейлі міндеттері: қоғамдық татулық пен саяси тұрақтылық, бүкіл халықтың игілігін көздейтін экономикалық даму, қазақстандық патриотизм, мемлекет өмірінің аса маңызды мәселелерін демократиялық әдістермен, оның ішінде республикалық референдумда немесе Парламентте дауыс беру арқылы шешу».

Қоғам және мемлекеттің қарқынды дамуының негізгі мемлекеттің негізгі заңында оның тұрғындарының мүддесінің қорғалуымен тығыз байланысты. Адам, оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары деген ереже жай ғана қағида емес, нақты мазмұнға ие мемлекет қызметінің басты бағыттарының бірі. Алайда адам мен азаматтардың құқықтары барлық жерде бірдей танылмайды және қоғам санасында адам құқықтары мен бостандықтарын қорғау жағдайы сан алуан. Сондықтан Қазақстан Республикасы Конституциясына сүйеніп, қоғам мен мемлекеттің қарқынды және тұрақты дамуын адам және азаматтардың құқықтары мен бостандықтары қорғаумен тығыз байланыстыра отырып зерделеу, бүгінгі таңда заң ғылымындағы өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Қазақстан сияқты XXI ғасырда саяси-экономикалық дамуы, мәдени әлеуметтік бағыты айқындалған, аяғын тік басып келе жатқан мемлекеттің негізгі ұстанымы, тұрақтылық кепілі Конституция екені айқын. Конституцияның құндылығы- адамның әлеуметтік тәсіл-тәжірибесінде, қоғамның тұрақтылығында, елдің өркениетті бағдарында, мемлекеттің жасампаз саясатында. Өмірдің әлеуметтік- мәдени бағыттары мен жетістіктері халық бойындағы төзімділікті, дәстүрлер сыйластығын, сенімді және өзара түсінікті нығайтады әрі Конституцияның өміршеңдігін айқындайды.[2].

Конституция-жай ғана құқықтық акт емес. Негізгі Заңның кіріспесі мен баптарында ұлттық қоғам мен мемлекет өмірінің басты рухани дінгектерің айқындалған. Қазақстан Республикасының Конституциясындағы кіріспесінде: «Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы, байырғы қазақ жерінде мемлекеттік құра отырып, өзімізді еркіндік, теңдік және татулық мұраттарына берілген бейбітшіл азаматтық қоғам деп ұғына отырып, дүниежүзілік қауымдастыққа лайықты орын алуды тілей отырып, қазіргі және болашақ ұрпақтар алдындағы жоғары жауапкершілігімізді сезіне отырып, өзіміздің егемендік құқығымызды негізге ала отырып, осы Конституцияны қабылдаймыз». [1,17].

Қазақстан Республикасы Конституциясы бүгінгі таңдағы саяси-экономикалық дамуымыздың тұрақты дамуының негізі болып табылады. Қоғамның тұрақты және бірегей дамуына әрине Ата заңымызда белгіленген нормалар нақты бағыт-бағдар беріп тұрады. Конституцияның халық өміріндегі басты саяси құжат, негізгі заң екендігін оның мемлекет халқын тұтас қалпында сақтауының көршімізге болады.

Еліміздің Ата Заңындағы белгіленген қағидаттар Қазақстан халқының рухани жан-күйін, оның жаңа мақсаттары мен идеяларға, жақсы өмір сүруге деген ұмтылысына бағытталған. Жалпы мемлекеттің Конституциясы оның дамуының негізгі басымдылықтарын

айқындайды. Конституцияның негізгі мән-мағынасының сипаты, оның атқаратын қызметінің басымдығы оған қатысты заңгер-ғалымдардың берген анықтамаларынан айқын көрінеді: «Конституция ел өміріндегі іске асып отырған жанды жоғарғы заң».

Өз елінің Конституциясы, яғни Негізгі Заңы, Ата Заңы болмай тәуелсіздік ұғымы жайлы сөз болуы мүмкін емес. Ол Ата Заңымызда халқымыздың рухани жан-дүниесі, осы елдің құқығы қалай дамып жатқаны, қалай жүзеге асып жатқанын, мемлекеттің нысаны, құрылымы, адам және азаматтардың жағдайы көрініс таппақ. Қазақ елінің мемлекеттілігі даму кезеңінде 5 рет Конституция қабылданған екен. Қазіргі қолданыстағы Қазақстан Республикасы Конституциясы 1995 жылы 30 тамызда бүкілхалықтық референдумда қабылданды. Елбасымыз Н. Назарбаев айтқандай, «мызғымас мемлекетіміздің алтынқазығы, бірлігі мен ынтымағы, жарасқан елдігіміздің бұлжымас бағдары, кемел келешегіміздің кепілі болған – Конституция» дегендей Конституция елдегі тұрақтылық пен бірлікті, татулықты меңзеп, барлық азаматтардың тең құқылы екенін айшықтайды. Мемлекетіміздің демократиялық, зайырлы және құқықты ел ретінде айқындайтын басты құжаты – Конституция. Ата Заң – барлық құжаттардың қайнар көзі, бастауы болып табылады. Кез келген мемлекеттік орган, мекеме, ұйым өзінің қызметінде Конституцияның елдегі орнын, деңгейін, құқық саласында алатын орнын көреміз.

Бүгінгі таңда, мемлекет басшысының жарлықтарында кәсіпкерлік қызметте мемлекеттік кепілдіктерді қолдау мен қорғауды қамтамасыз ету, мемлекеттік органдардың лауазым иелерінің жеке кәсіпкерлер мен заңды тұлғалардың қызметіне негізсіз араласу фактілерін болғызбау мақсаты көзделген.

Конституцияда еліміздің басты экономикалық, әлеуметтік, саяси дамуының басымдықтары жан-жақты қарастырылды. Осы Ата Заңымыздың барынша ықшамды да қоғам мен мемлекеттің мүддесін қарастыра отырып әзірлеуіне заңгер-ғалымдар, сарапшылар үлес қосты. Конституция қабылданғаннан бері еліміз жаңа азаматтық қоғам құру жолында көптеген, бұрын-соңды болмаған өзгерістерге қол жеткізді. Құқық тәртібінің, заңдылықтың, адам құқықтары мен бостандықтары жүзеге асырылуының, өмір сапасы одан әрі артуының, саяси тұрақтылық пен қоғамдық келісім орнығуының негізі ретінде, еліміздің барлық азаматтарының, мемлекеттік органдарының, лауазымды тұлғаларының және қоғамдық бірлестіктердің Конституцияны бұлжытпай орындауы, сақтауы, оның принциптері мен идеяларын қолдануы Қазақстанның одан әрі қалыпты дамуының бірден-бір шарты болып табылады. [4] Бүгінде міне, Қазақстан Республикасының тәуелсіздік алғанына 27 жыл уақыт өтсе де еліміз тек алға дамуын жеделдетіп, қарқын алуын күшейтуде. Бұның өзі еліміздің алдына ұлы мақсат-міндеттерді қойып, даму жолын дұрыс таңдағандығын уақыттың өзі дәлелдеп отыр. Талай тар жол тайғақ кешуден өткен Қазақстан қазірде Орталық Азия елдерінің алдында көш бастап, ТМД мемлекеттері арасында шоқтығы биіктеу тұр.

1. ҚР Конституциясы 1995 ж. 30 тамыз - Алматы. Жеті жарғы. 2015 ж.

2. Ибрагимов Ж. И. ҚР Конституциясы қоғамның тұрақты дамуының негізі халықаралық ғылыми-практикалық конференция 2016 ж. 30 тамыз, Астана қ.

3. Қазақстан Республикасы Конституциясының 1-бабының 1-тармағын ресми түсіндіру туралы. Қазақстан Республикасы Конституциялық Кеңесінің қаулысы 2001 жылғы 21 желтоқсан N 18/2

4. Сайт Конституционного Совета РК <http://ksrk.gov.kz/rus> Қазақстан Республикасы Конституциясы 26-бабының 3-тармағына және 76-бабының 2-тармағына ресми түсіндірме

4. Сапарғалиев Ф. С. ҚР Конституциялық құқығы - Алматы, Жеті жарғы, 2008